

Asia: VN/20245/2021

Lausuntopyyntö koskien hallituksen esitystä eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

”Hankintayksikkö voi hankinta kohtaisesti määritellä laadun painoarvon kokonaistaloudellista edullisuutta määritellessä. Jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.” Laadun määrittelyssä tai pelkällä hinnalla kilpailuttaessa hankintayksikkö voi antaa perustelut, jolla ei käytännössä ole mitään vaikutusta hankintamenettelyyn eikä tarjoajille ole käytännössä mahdollisuuksia edes asiasta valittaa. Kuulostaa pelkältä sanahelinältä, että perustelut voidaan esittää, mutta muuttuuko mikään?

”Laadun kasvaessa tuotteen tai palvelun ominaisuuksissa voi se vaikuttaa tarjottavien tuotteiden taikka palvelujen kustannuksiin. Laadun merkityksen korostamisella hankinnassa voi olla yritysten toimintaan liittyviä positiivisia vaikutuksia, sillä niiden yritysten, jotka eivät pysty kilpailemaan pelkän hankintahinnan perusteella, osallistumis- ja menestymismahdollisuudet tarjouskilpailuissa paranevat.”

”Koska useimmat lakiehdotuksen säännökset laatu- ja laatuvaatimusten huomioon ottamisesta ovat mahdollistavia eivätkä velvoittavia, ei näiden uudistusten tarkkoja vaikutuksia voida arvioida.” Tulkkauspalveluiden hankinnoissa kilpailutetaan lähes yksinomaan hinnan perusteella (poikkeuksena Kelan vammaisten tulkkauspalvelun hankinta, jossa hinta 40% ja laatu 60%). Kiristyneen kilpailun johdosta hintataso ei vastaa todellisia kuluja. Tämä johtaa siihen, että työntekijät pakotetaan toimeksianto- ja alihankintasopimuksilla tekemään vaativaa asiantuntijatyötä halvemmalla, koska yrityksille on liian kallista käyttää palkattua työvoimaa. Laki julkisista hankinnoista ei edelleenkään ole selkeästi hankintayksikköjä velvoittava. Mitä hyötyä silloin on tällaisesta lisäyksestä?

”Hallitusohjelman jaksossa 3.4 todetaan, että julkisten hankintojen tehokkuuden lisäämiseksi ja laadullisten kriteerien huomioon ottamiseksi julkisissa tarjouskilpailuissa hankintalakeja kehitetään

ohjaamaan hankintayksiköjä ottamaan huomioon kokonaistaloudellisuuden kriteereinä ensisijaisesti hinta-laatusuhdetta ja kokonaiskustannuksia ja käyttämään pelkkää hankintahintaa kriteerinä vain rajatusti.”

”Lisäksi muutoksen myötä hankintayksiköillä on mahdollisuus saada verohallinnon harmaan talouden selvitysyksiköltä tietoja tarjoajayrityksen ohella myös tämän alihankkijasta. Näitä verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön toimittamia tietoja voidaan pyytää myös kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa.”

Harmaan talouden ehkäisemisessä tärkeä lisäys hankintalakiin olisi liian alhaisten tarjousten automaattinen hylkääminen, jolla ehkäistäisiin myös ”markkinahäiriköiden” menestyminen kilpailutuksissa. Tulkkauspalvelualan yrityksissä on viimeisten vuosien aikana työntekijöiden työsuhteet muutettu toimeksiantosopimuksiksi, jolloin työnantajat ovat voineet pestä kätensä työnantajan velvollisuuksista. Esimerkiksi tulkkauspalvelualalla alihankkijoilla tuotetaan palvelua niin alhaisilla hinnoilla, ettei yrittäjiksi pakotetut tulkit välttämättä selviydy lakisääteisistä maksuistaan (vero, YEL-maksut jne.) saadakseen riittävän toimeentulon. Kilpailutuksen voittaneen yrityksen todellinen vastuu siirtyisi alihankkijoiden harteille, jos hankintalain muutoksen osalta valvonta kohdistuisi yrittäjiksi pakotettuihin työntekijöihin, jotka ovat tulkkaustyön suorittava porras. Lisäksi tämä teettää hankintayksiköille lisää työtä. Muuten tämä alla oleva muutos kuulostaa tärkeältä ja hyödylliseltä lisältä, mutta sen vaikutukset tulisi ehdottomasti arvioida tarkemmin.

Väänänen Siri
Prosodia Oy